

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Beleidskader Leefomgeving provincie Noord-Brabant

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

25 mei 2022 / projectnummer: 3635

35 JAAR

onafhankelijk en deskundig advies

1 Advies voor de inhoud van het MER

De provincie Noord-Brabant wil een Beleidskader Leefomgeving deel A en deel B vastleggen. In deel A wil de provincie de reeds vastgestelde Omgevingsvisie concreter uitwerken in ontwikkel- en inrichtingsprincipes, en een integrale afweging maken tussen het ruimtelijke beleid van de verschillende thematische beleidskaders, zoals voor economie, vrije tijd, landbouw & voedsel, mobiliteit, natuur, energie, milieu, bodem & water en gezondheid. Met deel B wil de provincie een verbinding leggen tussen de Omgevingsvisie en de uitvoeringsagenda's wonen, werken & leegstand en het geactualiseerd verstedelijkingsbeleid vastleggen.

Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De provincie heeft de Commissie gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Diep, rond en breed voor het Beleidskader Leefomgeving deel A en B

De Commissie ziet dat de provincie Noord-Brabant met de uitwerking van de Omgevingsvisie in concrete beleidskaders de opgaves en transities van deze tijd aanpakt, en het instrument m.e.r. daarvoor goed wil benutten. De Commissie ziet ook dat het Beleidskader Leefomgeving twee delen bevat, die niet gelijkwaardig zijn. Deel A is onderlegger voor alle beleidskaders, terwijl deel B zich op één thema richt, te weten wonen en werken.

Tegelijkertijd is de constatering dat de besluitvorming onder grote tijdsdruk staat. Daardoor komt het Beleidskader Leefomgeving deel A nu tot wasdom, terwijl het merendeel van de beleidskaders reeds is vastgesteld of een flink eind op streek is. De Commissie ziet dat hierin belangrijke (ruimtelijke) keuzes zijn te maken die zeer belangrijk zijn voor de vervolgbesluiten en uiteindelijk het halen van de eigen doelen.

De Commissie wil daarom het belang van een helder uitgewerkt deel A benadrukken. In deel A worden de ambities van de visie vertaald in concrete ontwikkel- en inrichtingsprincipes die zorgen voor een integrale afweging van alle beleidskaders en voor het optimaal benutten van de fysieke ruimte. Deze uitwerking van het Beleidskader Leefomgeving deel A is voor zowel de provincie als zijn partners een onontbeerlijke stap om, in terminologie van de provincie, *diep, rond en breed* aan de slag te kunnen gaan.

Advies: werk deel A en B apart uit

De Commissie adviseert deel A en deel B in het MER separaat uit te werken vanwege de verschillende rollen ervan in het beleidsproces, maar ook gezien het verschil in abstractieniveau en dus detailniveau van het onderzoek. In dit advies worden deel A en deel B daarom apart behandeld.

Essentiële informatie voor het MER deel A en MER deel B

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over het Beleidskader Leefomgeving het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- **Deel A Beleidskader Leefomgeving, omgevingsvisie concreter en werkbaar maken**
Benut het MER voor deel A voor een ontwerp onderzoek om de deelgebieden van de 'juiste' ontwikkel- en inrichtingsprincipes te voorzien, op basis van de vier opgaven plus

de 'basisopgave uit de visie en de kernwaarden en ook principes uit andere beleidskaders. Dit pakket vormt samen het 'gebiedskompas'. Neem daarvoor de volgende stappen:

- **Het net ophalen.** Een samenvatting van de ontwikkel- en inrichtingsprincipes en de onderliggende ambities en doelen, zoals die zijn geformuleerd in reeds vastgestelde beleidskaders en de omgevingsvisie. Deze vormen de ingrediënten voor de gebiedskompassen. Analyseer of nog andere van dergelijke principes nodig zijn voor nog vast te stellen beleidskaders.
 - **Gebiedsgericht.** Alternatieven, bestaande uit verschillende pakketten van inrichtings- en ontwikkelprincipes per gebiedskompas, die getoetst worden op zowel milieueffecten als de vijf provinciale kernwaarden.
 - **Iteratief.** Een doorkijk naar eventueel aan te passen (sectorale) ontwikkel- en inrichtingsprincipes of benodigde bijstellingen van de omgevingsvisie dan wel beleidskaders.
 - **Onderbouwing keuzes.** Hoewel het voorkeursalternatief geen verplicht onderdeel van het MER is, adviseert de Commissie sterk de onderbouwing van de keuze van het voorkeursalternatief per gebiedskompas op te nemen in het MER.
- Deel B Beleidskader Leefomgeving, wonen, werken, leegstand en transformatie
 - **Voorraad en behoefte.** Een beschrijving en ruimtelijk beeld van de huidige voorraad woningen, kantoor- en bedrijfslocaties (inclusief (X)XL locaties) en vrijkomende agrarische bedrijven, inclusief plannen en regelingen hiervoor waarover reeds onherroepelijk besloten is. Een beschrijving van de behoefte aan woonmilieus en bedrijfslocaties.
 - **Diep: onderlaag, bovenlaag.** Een zoals de provincie noemt 'diepe' beschrijving van de onderlaag en de bovenlaag (occupatielaag) inclusief infrastructuur voor mobiliteit en energie als basis voor inrichtingsalternatieven voor wonen, werken, leegstand en transformatie.
 - **Alternatieven,** bij voorkeur per gebied of gebiedskompas, voor wonen, werken, leegstand en transformatie. Varieer gebiedsgericht in dichtheid, concentratie, functiemenging.
 - **Effecten en doelbereik.** Een gebiedsgerichte beschrijving van de effecten van de inrichtingsalternatieven deel B en de mate waarmee de doelen worden bereikt.
 - **Onderbouwing VKA.** Hoewel het voorkeursalternatief geen verplicht onderdeel van het MER is, adviseert de Commissie sterk de onderbouwing van de keuze van het voorkeursalternatief op te nemen in het MER.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Verder adviseert de Commissie de samenhang tussen de Omgevingsvisie, de verschillende beleidskaders en het Beleidskader Leefomgeving deel A duidelijk te maken, en zo ook de samenhang met vervolgbesluiten.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) en de startnotitie voor het Beleidskader Leefomgeving. Ze herhaalt slechts punten die al in de NRD aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.

Figuur 1 De verhouding tussen het beleidskader Leefomgeving deel A en de verschillende beleidskaders (waaronder beleidskader leefomgeving deel B). Bron: startnotitie beleidskader leefomgeving.

Aanleiding MER

Omdat het nieuwe Beleidskader Leefomgeving mogelijk kaderstellend is voor activiteiten met belangrijke milieugevolgen en er mogelijk significante negatieve gevolgen kunnen optreden op de instandhoudingsdoelstellingen van Europees beschermde natuurgebieden wordt een plan-milieueffectrapportage (plan-m.e.r.) doorlopen. Onderdeel van de plan-m.e.r. is mogelijk tevens een passende beoordeling in het kader van de Omgevingswet / Wet natuurbescherming. De procedure heeft tot doel het milieubelang een volwaardige plek te geven in het besluitvormingsproces.

De initiatiefnemer Noord-Brabant is verantwoordelijk voor het opstellen van de NRD en het plan-MER. Gedeputeerde Staten van de provincie zijn tevens bevoegd gezag in de procedure vanuit de Omgevingswet / Wet Milieubeheer (de m.e.r.- procedure). Provinciale staten stellen het Beleidskader Leefomgeving vast.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag - in dit geval provinciale staten van Noord Brabant - besluit over het Beleidskader Leefomgeving.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies gebruikt zijn te vinden door nummer [3635](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Advies Beleidskader Leefomgeving deel A: visie concreter en werkbaar maken

2.1 Achtergrond en doel deel A

Deel A richt zich op de werkwijze voor het invullen van de basisopgave van Brabant: het behouden of versterken van een veilige en gezonde leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit (pagina 14 NRD). Het zit daarmee in het hart van de provinciale opgaven van alle beleidskaders.

Deel A beoogt een methodiek aan te reiken voor de weging en integratie van de sectorale beleidskaders, gebaseerd op de noties van 'diep', 'rond' en 'breed'. De Commissie ziet op basis van de afwegingsmethode 'diep' en 'rond':

1. Dat de uitgangspunten uit de beleidskaders Bodem & Water en Natuur in fysieke zin en in juridische zin randvoorwaarden stellend zijn aan alle andere beleidskaders (onderlaag).
2. Dat de beleidskaders Milieu en Gezondheid normen stellen en doelstellingen bevatten of randvoorwaardelijk zijn voor alle andere beleidskaders.
3. Dat de beleidskaders Mobiliteit en Energie binnen de randvoorwaarden van 1 en 2 kansen/ aanknopingspunten geven voor versterking van de netwerkstructuur, maar ook invloed hebben op het behalen van de gestelde normen en doelstellingen van 1 en 2.
4. Dat de ambities en doelen uit het beleidskader Landbouw & Voedsel en de Verstedelijkingstrategie op verschillende manieren vorm kunnen krijgen binnen de randvoorwaarden en aanknopingspunten uit 1, 2 en 3.

Het Beleidskader Leefomgeving deel A kan een belangrijke schakel vormen om bovenstaande overzichtelijk en hanteerbaar te maken.

De startnotitie voor het kader leefomgeving geeft aan dat met deel A invulling gegeven wordt aan:

- de ontwikkel- en inrichtingsprincipes;
- het werken met gebiedskompassen en
- de inzet op gebiedsgericht werken.

Deze worden hierna behandeld en van enkele aanbevelingen voorzien.

2.2 Ontwikkel- en inrichtingsprincipes ontwikkelen vanuit kernwaarden en hoofdogaven

De Brabantse Omgevingsvisie benoemt vijf kernwaarden op basis waarvan de aanpak van maatschappelijke opgaven moet bijdragen aan de ambitie voor een veilige, aantrekkelijke en herkenbare (leef)omgevingskwaliteit. De vijf kernwaarden zijn:

- we gaan voor meerwaarde-creatie;
- we gaan voor technische én sociale innovatie;
- we gaan voor kwaliteit boven kwantiteit;
- we gaan voor steeds beter en
- we gaan voor proactief en preventief boven gevolgbeperking en herstel.

Deze waarden zijn bepalend voor het eigen handelen in de (fysieke) leefomgeving en zijn het vertrekpunt in de samenwerking met partners en burgers. De Commissie adviseert het MER voor deel A te gebruiken om deze kernwaarden verder te onderzoeken en uit te werken, hier

alternatieven voor de te ontwikkelen en per gebied en per omgevingsaspect aan te geven welke effecten deze hebben.

Het is uiteraard aan BG om een keuze te maken welke kernwaarden het hanteert bij het bereiken van de doelstellingen. Benut het MER voor deel A voor een ontwerpend onderzoek om de gebiedstypen/gebiedskompassen van de 'juiste' ontwikkel- en inrichtingsprincipes (zie volgende paragraaf) te voorzien, op basis van de opgaven uit de visie en de kernwaarden en ook principes uit andere beleidskaders. Met het MER kan inzichtelijk worden gemaakt wat de effecten zijn van het hanteren van verschillende invullingen van die kernwaarden in de gebieden, de alternatieven (zie 3.1). De keuze tussen de alternatieven leidt dan tot een ontwikkelrichting voor dat gebied, het gebiedskompas (zie 2.3).

Naar hanteerbare ontwikkel- en inrichtingsprincipes; het net ophalen

Concretiseer de mogelijke ontwikkel- en inrichtingsprincipes uitgaande van de hoofdpogaven uit de Omgevingsvisie en de vijf kernwaarden voor het Brabantse omgevingsbeleid. Neem de volgende stappen:

- Geef aan hoe de afwegingsprincipes uit de NOVI in de Brabantse principes doorwerken;
- Geef aan welke doelstellingen, normen en randvoorwaarden van de omgevingsvisie en de verschillende beleidskaders vertaald zijn in inrichtingsprincipes. Houd daarbij rekening met de uitwerking die hier in de eerder vastgestelde of bijna vastgestelde sectorale beleidskaders aan is gegeven. Geef aan hoe de principes leidend zijn geweest dan wel leidend zullen zijn bij de sectorale beleidskaders en in hoeverre de praktijk uitwijst dat aanpassing of aanscherpingen nodig zijn;
- Bepaal vervolgens in hoeverre daarbij synergie tussen inrichtingsprincipes mogelijk is of juist tegenstrijdigheden aan het licht komen;
- Werk bij grote tegenstrijdigheden eventuele aanpassingen en aanscherpingen uit als alternatief in het MER voor deel A (zie ook hoofdstuk 3).

Door zo 'het net op te halen' en de ontwikkel- en inrichtingsprincipes uit de beleidskaders, de vier opgaven en de basisopgave uit de visie en de kernwaarden samen te voegen, ontstaat een samenhangende kader voor het bepalen van het doelbereik voor het MER deel A.

Per milieuaspect ondergrens en ambities helder maken

De Commissie adviseert voor deel A de doelstellingen per milieuaspect verder uit te werken. Zo zou de basisopgave plus de kernwaarden bijvoorbeeld voor gezondheid kunnen betekenen dat het MER in beeld brengt:

- wat de absolute ondergrens is (bijvoorbeeld voldoen aan wettelijk normen voor geluid en lucht);
- wat het streven is (bijvoorbeeld nieuwe ontwikkelingen moeten gezond leven bevorderen en voldoen aan de (aangescherpte) WHO advieswaarden);
- wat de ambitie is (bijvoorbeeld alle Brabanders drie gezonde levensjaren erbij).

Door dit verder uit te werken naar doelstellingen kunnen ontwikkelingen langs de 'maatlat' gelegd worden van de eigen, meer abstracte, opgaven en kernwaarden. Zie hierover verder hoofdstuk 4 van dit advies.

2.3 Gebiedskompassen: start met landschap en type verstedelijking

Gebiedskompassen vormen het tweede element van deel A. Hierin beschrijft de provincie de kwaliteiten en kenmerken van deelgebieden. Hiermee kan de provincie een invulling geven

aan de eigen opgaven, rekening houdend met de kenmerken van de deelgebieden (waar liggen kansen en beperkingen en wat past meer/minder bij dit deelgebied).

De gebiedskompassen vormen de basis om voor sectorale programma's- zoals natuurontwikkeling, verstedelijking of energietransitie- te bepalen hoe deze het beste ruimtelijk vorm kunnen krijgen, zodanig dat de natuurlijke condities, de belevingswaarde en de toekomstwaarde van het gebied worden versterkt en optimaal invulling gegeven kan worden aan de kernwaarden.

De Commissie adviseert om als basis voor de gebiedskompassen per deelgebied een landschapsanalyse te maken, waarbij de identiteit en karakteristieken van de landschappen zo concreet mogelijk worden vastgelegd. Benut hiervoor de *Uitwerking Gebiedspaspoorten*¹ met de volgende landschappen:

- Zeekleigebied
- Land van Heusden en Altena
- Maaskant
- Maasvallei
- Brabantse Wal
- West-Brabantse Venen
- Langstraat
- Baronie
- Meierij
- Kempen
- Peelrand
- Peelkern

Actualiseer de hierin benoemde ambities en vertaal deze in kaartbeelden waarin waarden en karakteristieken van de landschappen worden vastgelegd.

Combineer deze landschapstypen met stedelijke woonmilieus om tot gebiedskompassen te komen. Denk hierbij aan:

- de metropoolregio Eindhoven
- hoogstedelijke kerngebieden Den Bosch, Tilburg en Breda
- middelgrote kernen
- dorpen
- geïsoleerde agrarische bedrijven
- woonlocaties in het rurale gebied.

'Diep' kijken

De combinatie van landschapstypen en woonmilieus geeft per gebiedstype een 'foto': zo is het nu. Dat levert een beeld van randvoorwaarden, kansen, bedreigingen et cetera voor de toekomst op. Niet alles kan overal en de consequentie van 'diep' kijken is dat de netwerklaag en de bovenlaag (occupatielaag) zich moeten aanpassen aan de randvoorwaarden die de ondergrond en het natuurlijk ecosysteem stellen. Dit is een belangrijke basis voor de alternatievenontwikkeling.

¹ <https://www.brabant.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ontwikkeling/ruimtelijk-beleid/structuurvisie/uitwerking-gebiedspaspoorten>

2.4 Gebiedsgericht werken

De provincie wil de provinciale uitvoeringskracht vergroten. Ook effectiviteit en efficiency moeten vergroot worden door samen met anderen en gebiedsgericht uitwerking te geven. Het is vooral een proces onderwerp, waarbij het mogelijk maken van het gesprek, expertise vergroten, samenwerken, ontwerpend onderzoeken centraal staan. De Provincie wil hierbij putten uit de al ingezette weg uit de verstedelijkingstrategie en de GGA gebiedsgerichte aanpak groen/blauw. De Commissie adviseert duidelijkheid te geven over de beoogde manier van sturen en samenwerken, zodat dit voor alle partijen duidelijk is.

2.5 Te nemen besluit(en) deel A

Geef aan voor welk besluit de procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen, en ga hierbij nader in op het onderscheid tussen deel A (een horizontaal kader) en deel B, dat zich richt op wonen, werken en leegstand. Hierna zullen andere besluiten genomen, zoals programma's en/of uitvoeringsagenda's. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de planning is.

3 Alternatieven deel A

3.1 Gebiedsgerichte te onderzoeken principes als alternatieven

Benut de alternatieven in het MER voor deel A voor een ontwerpend onderzoek om de gebiedstypen/gebiedskompassen van de 'juiste' ontwikkel- en inrichtingsprincipes te voorzien, op basis van de opgaven uit de visie en de kernwaarden en ook principes uit andere beleidskaders. Dit leidt dan tot een ontwikkelrichting ("kompas") voor dat gebied.

De Commissie adviseert hiervoor om voor de gebiedskompassen, of voor onderscheidende gebiedskompassen, minimaal twee onderscheidende, maar in zichzelf samenhangende sets van principes te 'testen' op deze gebieden. Beoordeel ook of die principes samengaan of juist elkaar tegenwerken. Hiermee komen de hoeken van het speelveld in beeld en kunnen keuzes gemaakt worden. Breng vervolgens voor deel A de milieueffecten in beeld op basis van expert judgement (zie ook hoofdstuk 4 van dit advies).

3.2 Iteratief werken

In elke stap van de totstandkoming van het MER, kan blijken dat een iteratie-slag nodig is. Als in de analyse van de ontwikkel- en inrichtingsprincipes uit de sectorale kaders blijkt dat deze elkaar bijten, heeft dat mogelijk aanpassing van een van beide. Als in een gebied bepaalde principes onaanvaardbaar slecht uitpakken voor een of meerdere milieuaspecten, kan dit ook leiden tot een heroverweging. Breng dit iteratieve proces in beeld, en geef expliciet aan waar keuzes gemaakt moet worden. Geef ook een doorkijk naar eventueel aan te passen (sectorale) ontwikkel- en inrichtingsprincipes of benodigde bijstellingen van de omgevingsvisie dan wel beleidskaders.

4 Bestaande milieusituatie, beoordelingskader deel A

4.1 Referentie deel A

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied. Beschrijf ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij beschrijving van deze ontwikkeling uit van te verwachten veranderingen in de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten. Kies het detailniveau van de beschrijving van de bestaande situatie zo dat deze aansluit bij de aard en diepgang zoals die in de principes en kompassen wordt uitgewerkt.

Neem voor deel A nog niet de (bijna) vastgestelde beleidskaders mee als referentie, omdat juist de integratie van de principes en maatregelen uit deze beleidskaders voor de gebiedskompassen, de kern is van het voornemen bij het Beleidskader Leefomgeving deel A.

Bepaling beoordelingskader; beoordeling op basis van beschikbare bronnen en expert judgement

Ontwikkel het beoordelingskader op basis van de indicatoren die komen uit:

- Harde normen en randvoorwaarden van buiten (wettelijk normen);
- De set van inrichtings- en ontwikkelprincipes zoals die ontstaat na de analyse in zoals beschreven in paragraaf 2.2 en 2.3. Uitkomsten van het mer-onderzoek van deel B kunnen aanleiding geven om deel A nader aan te scherpen en aan te passen.

Hiermee is, gezien de aard van deze normen, uitgangspunten en ambities, voor deel A de breedte van het milieueffectrapport gedekt. Beoordeel vervolgens de alternatieven van Deel A op basis van bestaande bronnen en expert judgement. Een voorbeeld is hierna voor gezondheid, uit de basisopgave van de provincie, uitgewerkt.

Beschrijf hoe met experts tot een goede inschatting van de toekomstige effecten van de alternatieven gekomen kan worden. Beschrijf voor deze expert judgement hoe hierbij bronnen worden benut, welke expertises zijn benut, met welke groepsgrootte en opzet is gewerkt.

Voorbeeld beoordelingskader: gezondheid

Ambitie is de gezondheid van de Brabander te verbeteren, gezondheid en ruimtelijke inrichting structureel aan elkaar te verbinden en meer ruimte te bieden voor gezond leven in toekomstige stedelijke gebieden. Continue verbeteren van de fysieke leefomgeving is het uitgangspunt. Concrete doelstelling is drie extra gezonde levensjaren in 2030 ten opzichte van 2016.

Aansluitend bij de ambitie van het Schone Lucht Akkoord wil Brabant bijdragen aan het landelijk doel om 50% gezondheidswinst in 2030 te behalen door middel van schonere lucht uit binnenlandse bronnen. Het Beleidskader Gezondheid gaat uit van positieve gezondheid en niet alleen van de afwezigheid van ziekte. Voor positieve gezondheid is niet alleen bescherming van gezondheid door schone lucht van belang, maar ook het welzijn en bevordering van gezondheid bijvoorbeeld door voldoende groen, een netwerk van aantrekkelijke en veilige fiets- en wandelpaden, recreatieve verbindingen naar buiten de stad en het creëren van een aantrekkelijke openbare ruimte met sport-, speel en ontmoetingsplekken. Bij verdichting staan deze gezonde inrichtingsprincipes onder druk.

Indicatoren voor doelen en effecten

Voor de meetbare onderdelen van gezondheidsbescherming zoals luchtkwaliteit, geluid, hittestress is het goed om aan te sluiten bij de concrete doelstellingen voor indicatoren zoals die zijn of worden geformuleerd in de beleidskaders Gezondheid en Milieu. Voor de minder meetbare doelen voor gezondheidsbevordering, zoals voor groen, het bevorderen van beweging of stimuleren van ontmoeting zouden ontwikkel- en inrichtingsprincipes onderzocht kunnen worden op basis van expert-judgement. Denk hierbij aan het groen inrichten van doorgaande routes voor langzaam woon-werk verkeer. Of een streefpercentage voor groen in steden. Het Beleidskader Gezondheid stelt, dat er een enorme kans ligt voor een gezondere leefomgeving in en rond de steden als klimaatadaptatie, water, natuur en mobiliteit de handen ineenslaan bij verstedelijking. Betrek ook deze beleidskaders voor, meer meetbare, indicatoren voor gezondheidsbevordering en een prettige aantrekkelijke leefomgeving.

5 Advies beleidskader Leefomgeving deel B: wonen, werken, leegstand en transformatie

5.1 Achtergrond, probleemstelling

De provincie wil in het Beleidskader Leefomgeving deel B het verstedelijkingsbeleid uitwerken en daarbij ingaan op de concentratie van verstedelijking, het inspelen op demografische ontwikkelingen, zorgvuldig ruimtegebruik, verknoping van stedelijke ontwikkelingen aan infrastructuur, de culturele, sport en vrijetijdsvoorzieningen, en versterking van economische clusters, waaronder geschikte locaties voor (X)XL-logistiek. Bovendien wil de provincie de beschrijving van de woon-, werk- en leegstandsopgaven in het (hoog)stedelijk gebied en in de kernen van het landelijke gebied actualiseren in diverse beleidstukken en in afspraken met partners. Deel B geeft daarmee uitwerking van het verstedelijkingsbeleid ten behoeve van een sterk stedelijk netwerk en legt hiervoor uitgangspunten vast. Ook wil de provincie Brabant het huidige beleid voor (X)XL bedrijfslocaties beter implementeren, zodat 'lekken' via bestaande ruimte die in bestemmingsplannen zit, niet ongewild benut kan worden.

Deel B bevat onder andere de volgende opgaven:

5. locaties voor de 120.000 woningen zodanig dat dit bijdraagt aan de 'slimme netwerkstad';
6. herontwikkeling en uitbreiding werkgebieden- zodanig dat dit bijdraagt aan duurzame economie;
7. de (X)XL werklocaties (hiervoor zijn de locaties al bepaald, het gaat dan om de effectbeschrijving van deze plannen);
8. de herbestemming/ sloop/ sloop+ vervangende woningbouw van de VAB's (vrijgekomen agrarische bouwperceel).

Geef een indicatie van de omvang van deze opgaven, waar mogelijk gespecificeerd naar gebied, met behulp van de gebiedskompassen van deel A van het kader leefomgeving.

Bij de uitwerking van de opgaven voor wonen, werken en leegstand komt de focus snel te liggen bij transformaties in het stedelijk gebied (inbreiding, leegstand kantoren en verouderde bedrijfsterreinen) en in het landelijke gebied. Transformatie is een belangrijk middel om de provinciale opgaven vorm te geven. Voor een helder inzicht in de milieueffecten adviseert de Commissie om gebiedstransformaties (landelijk en stedelijk) expliciet in het MER aan de orde te laten komen.

Geef duidelijk aan welke knelpunten er op dit moment zijn voor wonen, werken, leegstand en transformatie. Benut hiervoor zoveel mogelijk bestaande bronnen. Ga hierbij ook in op criminaliteit, verrommeling en leefbaarheidsproblemen. Geef dit per gebied aan als dat relevant is. Visualiseer dit op kaart.

5.2 Doelen concretiseren

De Commissie adviseert de opgaven en de doelen voor het beleidskader deel B zoveel mogelijk te concretiseren voor wonen, werken en leegstand.

Neem de bredere doelen van deel A hierbij ook mee, en zorg dat hier in elk geval bij worden meegenomen opgaven en doelen uit:

- de Omgevingsvisie;
- andere beleidskaders (zoals het Beleidskader gezondheid en het Beleidskader mobiliteit) en welke randvoorwaarden daaruit voor het verstedelijkingsbeleid belangrijk zijn;
- de NOVI (Programma Verstedelijking en Wonen).

Door de opgave, ambities in kwantitatieve doelen te vertalen, is beter na te gaan wat de bijdrage is van de alternatieven in het voornemen.

5.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied. Beschrijf ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling², als referentie voor de te verwachten milieueffecten.

Breng hiervoor in beeld:

- **Vraag en aanbod.** De actuele leegstand, in alle gebieden. Dus zowel leegstand op bijvoorbeeld bedrijventerreinen als de VAB's. Breng ook in beeld welke woningbouwlocaties al (bij gemeenten) in uitvoering zijn of reeds bestuurlijk zijn vastgelegd. Geef inzicht in de kwaliteit van woonmilieu's en waar verbetering daarin (leefbaarheid, gezondheid, klimaat) nodig is. Geef inzicht in de harde plannen voor wonen en werken, actuele ruimte in bestemmingsplannen en de nog verkennende plannen voor wonen en werken, Geef dit op kaart aan.
- **Netwerken mobiliteit.** de bestaande bovenlokale netwerken voor verkeer en vervoer (weg, water, spoor, fiets, buisleidingen) inclusief hun gebruiksintensiteit in relatie tot de capaciteit. Geef in de autonome ontwikkeling aan welke veranderingen gepland zijn in bijvoorbeeld netwerkontwikkeling, capaciteitsontwikkeling, gebruikspatronen, en de ontwikkeling van (multimodale) knooppunten. Geef een beeld van de (autonome ontwikkeling) in de modal split voor personenvervoer en vrachtvervoer.
- **Energie–infrastructuur.** De huidige provinciale energiehoofdstructuur en de verwachte ontwikkelingen daarin als de RES'sen worden uitgevoerd. Energienetwerken bepalen mede de randvoorwaarden voor verstedelijking. Zo zullen bestaande en geplande warmtenetwerken gebieden aantrekkelijk maken voor woningbouw terwijl grootschalige windenergie juist gebieden uitsluit. Ook de geschiktheid van werklocaties is mede afhankelijk van energienetwerken, met name bij locatie voor energie–intensieve bedrijven

² Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij beschrijving van deze ontwikkeling uit van te verwachten veranderingen in de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

of voor locaties waar grote hoeveelheden duurzame energie zullen worden opgewekt. Geef aan welke randvoorwaarden dit stelt aan verdere verstedelijking. Denk daarbij zowel aan kansen (met name warmte) als knelpunten (wind, zon en netwerkcapaciteit).

- **Milieusituatie** gebaseerd op de 3 P's, voor een nadere uitwerking zie hoofdstuk 6.

5.4 Te nemen besluiten

Naar aanleiding van het Beleidskader deel B zal een aantal besluiten genomen worden. Een deel daarvan ligt al vast. Andere besluiten worden naar aanleiding van de uitkomsten van (onder andere) het MER wel of niet genomen. Weer andere worden in een iteratief proces met de gemeentes mogelijk nader ingevuld. Ook volgt er mogelijk nog uitwerking in een programma van de provincie, en afspraken en doelen uit de Aanpak Werklocaties, Actieagenda Wonen, de Brabantse Aanpak Leegstand en de (sub)regionale samenwerking op deze onderwerpen. Ten slotte zullen in het vervolg ook besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen in projectbesluiten, voorbereidingsbesluiten en omgevingsplannen maar ook omgevingsvergunningen.

Geef aan welke besluiten dit zijn, wat de reikwijdte is, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de beoogde planning is. Zo wordt, voor alle partijen binnen en buiten de provincie, duidelijk wie welke besluiten neemt en op welk moment.

5.5 Alternatieven deel B, wonen, werken, leegstand en transformatie

Deel B gaat om de uitwerking van verstedelijkingsbeleid voor de thema's wonen, werken en leegstand: wat zijn de leidende principes daarvoor, waar gaat de groei van wonen en werken ruimtelijk een plek krijgen en wat is daarvoor nodig? De NRD geeft aan dat voor het in beeld brengen van mogelijkheden en effecten verschillende van elkaar onderscheidende alternatieven worden ontwikkeld en noemt daarbij een tiental mogelijke invalshoeken (pagina 21).

Diep: de ondergrond, bovenlaag en netwerklaag als basis voor de alternatieven

De Commissie adviseert om de verschillende invalshoeken zodanig te ordenen dat de hoeken van het speelveld goed in kaart worden gebracht en 'getest' kan worden of de kernwaarden en opgaven uit de visie en de ontwikkel- en inrichtingsprincipes uit Deel A voldoende doorwerking krijgen.

Uitgaande van de diepe benadering, de lagenbenadering, zou aan de verstedelijkingsstrategie (bovenlaag) de sturing vanuit de netwerken (mobiliteit en energie) en vanuit de ondergrond (bodem, water en natuurlijke ecosystemen) ten grondslag moeten liggen. Breng daarom eerst in beeld:

- **De mogelijkheden en beperkingen van de ondergrond, biotisch, abiotisch en milieuruimte.** Met deze stap wordt nagegaan welke grenzen de feitelijke kenmerken en het toekomstige beleid ten aanzien van bodem, water en natuurlijke ecosystemen (groen-blauwe structuren) en de huidige milieubelasting (geur, geluid, luchtkwaliteit) leggen op de beschikbare ruimte voor verstedelijking. Betrek hier ook het MER voor de beleidskaders Natuur en Milieu.
- **De bovenlaag (occupatielaag): de huidige kenmerken en de beoogde³ verdere ontwikkeling van netwerken voor mobiliteit (verplaatsing van goederen en mensen) en**

³ Het beleidskader mobiliteit is reeds vastgesteld, en ook de RES'sen kennen hun eigen besluitvorming.

energie (opwekking en transport van hernieuwbare energie).

Dit levert inzicht in de omvang van locaties voor (nieuw) wonen en werken en hun potentie om bij te dragen aan beleid ten aanzien van verduurzaming van mobiliteit en energiegebruik. Zo benadrukt het Beleidskader mobiliteit onder andere het belang van verbetering van hoogwaardig openbaar vervoerverbindingen met aangrenzende regio's, de concentratie wonen en werken rond HOV knooppunten en van logistiek & transport bij multimodale overslagpunten. Ook in de regionale energiestrategieën worden keuzes gemaakt voor de netwerklaag. De timing met de RES'sen vraagt nog een inhoudelijke afstemming⁴. Feitelijke kenmerken en toekomstige beleid ten aanzien van de ondergrond en netwerken leveren essentiële randvoorwaarden voor de keuzes ten aanzien van de nadere invulling van de opgave voor wonen en werken.

Alternatieven en varianten

De Commissie adviseert om vanuit een verkenning van het speelveld enkele integrerende, maar onderling duidelijk onderscheiden alternatieven te ontwikkelen als basis voor het bepalen van de mogelijke milieueffecten.

Ontwikkel daarvoor, met de ondergrond en de netwerklaag als uitgangspunt, en gebruikmakend van de gebiedskompassen, samenhangende alternatieven voor wonen, werken, leegstand en transformatie alternatieven op de volgende assen:

- **De ontwikkeling van woonlocaties langs de dimensie spreiding – concentratie** – startend bij het bestaande verstedelijkingspatroon en de daarin reeds voorziene ontwikkeling; zie ook de verstedelijkingsstrategie NOVI en bestaande afspraken met bijvoorbeeld de metropoolregio. Het huidig patroon varieert van de metropoolregio (Eindhoven brainport), grote steden, tot kleine kernen en solitair ruraal wonen. Keuzes ten aanzien van spreiding of concentratie kunnen worden beoordeeld in termen van de mate waarin zij passen bij de hiervoor in kaart gebrachte ontwikkel- en inrichtingsprincipes, zoals die voor leefbaarheid en gezondheid, en de gebiedskompassen in het Beleidskader Leefomgeving deel A. Ook kan beoordeeld worden of de langetermijndoelen van rood-blauwe structuren en mobiliteits- en energienetwerken gediend worden. Bij die beoordeling kunnen onder andere ook overwegingen worden ingebracht met betrekking tot woningbehoefte in verband met lokale leefbaarheid, mogelijkheden voor meervoudige en enkelvoudig ruimtegebruik, en de mogelijkheden en beperkingen van rood voor rood en rood voor groen beleid. Dit kan zich vertalen in bepaalde gebiedsspecifieke bandbreedtes voor spreiding/concentratie.
- **Varieer in dichtheid.** Bepaal voor de verschillende alternatieve verdelingen van woonlocaties ook de effecten van het toepassen van verschillende dichtheden. Zo zal het decentraal toestaan van wonen in meer rurale omgevingen in dichtheden die passen bij een suburbaan woonmilieu een groot effect hebben op landschap, beschikbaarheid van faciliteiten en mobiliteit in buitenstedelijke gebieden, terwijl (zeer) hoge dichtheden, met hoogbouw⁵, binnenstedelijk effecten hebben op leefbaarheid, gezondheid (hittestress, luchtkwaliteit, geluidhinder, beschikbaarheid van groen, aantrekkelijke openbare ruimte) en andere eisen stellen aan de inrichting van mobiliteitsvoorzieningen. Dit kan zich vertalen in bepaalde gebiedsspecifieke bandbreedtes voor de dichtheid.

⁴ Er is een Energieagenda 2030 (december 2018) en een bijbehorende uitvoeringsagenda 2019–2023. Deze refereert wel aan de Omgevingsvisie en gaat ook in op de RES. De RES'sen moesten echter op dat moment (dec 2018) nog inhoudelijk invulling krijgen. Verwijzingen zijn dus alleen procedureel. Voor een actueel beeld van de hoofdlijnen van de netwerklaag energie zal dus een update vanuit de RES'sen nodig zijn.

⁵ Zeer hoge dichtheden leiden tot een aanzienlijke toename van de hoogbouw in stadscentra (aantallen en hoogte), dit heeft gevolgen voor het karakter van deze gebieden en de beleving ervan.

- **De keuzes ten aanzien van amoveren, revitaliseren en nieuwe ontwikkeling van werklocaties en VAB's.**
 - Wat betekent het scheiden van functies (bedrijventerreinen gericht op economische functies) van het wonen binnen (nieuwe) rode contouren versus het juist mengen van functies op gemengde woon/werklocaties?
 - Voor het landelijk gebied zoveel mogelijk slopen versus het zoveel mogelijk herbestemmen voor bedrijvigheid of wonen.

Geef aan hoe de ontwikkel- en inrichtingsprincipes doorwerking hebben in deze alternatieven. Voeg daarom ook criteria toe aan het beoordelingskader, om dit te kunnen beoordelen. Als duidelijk wordt dat (gebiedspecifiek) extra ontwikkel- en ontwerpprincipes nodig zijn om de doelen uit de visie te kunnen realiseren, geef dit dan expliciet aan.

Sturingsalternatieven

De NRD suggereert tenslotte ook om alternatieve sturingsvisies te ontwikkelen, met meer of minder sturingsruimte op regionaal, gemeentelijk of buurt- en wijkniveau. De Commissie ondersteunt deze gedachte, omdat zij de mogelijke haalbaarheid van de verstedelijkingsalternatieven en het voorkeursalternatief kunnen beïnvloeden (zowel negatief: bedreigingen, als positief: kansen) en daarmee een bestuurlijke onzekerheid representeren ten aanzien van de verwachte milieueffecten. De Commissie adviseert daarom de sturingsvisies in een matrix te confronteren met de (milieueffecten van) de verstedelijkingsalternatieven.

Op deze manier wordt inzichtelijk of er voldoende ruimte is binnen bestaand bebouwd gebied om de vraag op te vangen en tegelijk de leefbaarheid van de steden en dorpen te handhaven of verbeteren en tegelijk de basisopgave van de omgevingsvisie, een gezonde en veilige leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit, in de steden en dorpen te kunnen realiseren.

5.6 Afweging alternatieven

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is te laten zien in hoeverre de alternatieven andere effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid.

Geef daarnaast voor ieder van de alternatieven aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd. Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria. Zie hierover ook het volgende hoofdstuk.

6 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

De Commissie geeft in dit hoofdstuk eerst een aantal algemene punten voor de ontwikkeling van het beoordelingskader. Vervolgens worden in een aantal paragrafen, per onderwerp, aandachtspunten voor de beoordelingscriteria gegeven. Om een besluit te nemen over deel B is voor het beoordelingskader naar oordeel van de Commissie in elk geval nodig, wat in het vervolg van dit hoofdstuk is opgenomen.

6.1 Algemeen

De NRD bevat een zeer beknopte inhoudsopgave voor een beoordelingskader gebaseerd op de effecten op *people-planet-profit (PPP)*. Hiermee is de reikwijdte globaal aangegeven, het detailniveau is echter nog niet ingevuld. Dit is ook deels afhankelijk van de keuzes die nog te maken zijn op basis van het MER onderzoek.

Benut de beoordelingskaders en criteria uit de (milieueffectrapporten bij) andere beleidskaders. Maak de beoordeling zo kwantitatief en ruimtelijk mogelijk, en zorg dat ze qua detailniveau aansluiten bij het te nemen besluit.

De Commissie volgt de PPP-indeling, maar deze kent beperkingen. Zo heeft mobiliteit ook sociale aspecten, en vanuit die optiek is de indeling onder *profit* minder logisch. Dit is niet bezwaarlijk zolang deze aspecten in de breedte een plek vinden in het beoordelingskader.

Doelbereik bepalen

Breng het doelbereik van de alternatieven in beeld. Sluit voor het beoordelingskader ook aan bij de voor wonen, werken en leegstand geformuleerde doelen en de voor het verstedelijkingsbeleid relevante doelen uit de andere beleidskaders (zie ook 2.2). Per onderwerp heeft de Commissie in dit hoofdstuk aangegeven op welke wijze het doelbereik in beeld kan worden gebracht.

Beoordeling per gebied (gebaseerd op deel A) en buiten Brabant

De Commissie adviseert om de effecten en het doelbereik voor deel B in beeld te brengen per gebied of gebiedskompass. Neem waar nodig ook de effecten/aansluiting op naastgelegen provincies en België mee. De beoordelingscriteria moeten zo inzicht geven in de impact op een groter schaalniveau (subregio, regio, provincie).

Onderbouwing effecten en gebruik expert judgement

Omschrijf in het MER (of in een bijlage) welke bronnen zijn benut en hoe de scores zijn bepaald. Geef aan welke aannames zijn gedaan bij het wegen van bronnen om tot een score te komen. Gebruik waar mogelijk kwantitatieve gegevens, en benut expert judgement alleen dan als geen bronnen beschikbaar zijn. Beschrijf dan hoe met experts tot een goede inschatting van de toekomstige effecten van de alternatieven en de visie gekomen is. Beschrijf voor expert judgement hoe hierbij bronnen worden benut, welke expertises zijn benut, met welke groepsgrootte en opzet is gewerkt.

Geef aan hoe de scores tot stand komen, en (voor zover dat aan de orde is, bijvoorbeeld bij effectcategorieën met meerdere indicatoren) welke weging is gebruikt om deze scores te bepalen.

6.2 Natuurlijk en historisch kapitaal

Levend landschap, erfgoed en cultuur

Voor het landschap met het daarin aanwezige cultureel erfgoed doet zich de vraag voor welke schaal van verstedelijking past bij haar karakter en identiteit. In welke mate passen nieuwe woon- en werkgebieden in de landschappelijke structuur en in welke mate is het mogelijk om de landschappelijke kenmerken en kwaliteiten door te laten werken in de stedelijke

uitbreidingen? Benut voor het beantwoorden van deze vraag de gebiedskompassen die zijn opgesteld voor landschappelijke deelgebieden.

Door op deze vraag in te gaan per gebied, ontstaat een beeld van de wijze waarop de Brabantse kwaliteiten in verschillende situaties kunnen worden gehanteerd als uitgangspunt voor een uitbreiding van woon- en werkgebieden. Het beoordelingskader moet zichtbaar maken wanneer het draagvermogen van een landschap wordt overschreden, en moeten maatregelen in beeld gebracht worden om effecten te voorkomen. Dit zou voor het beleidskader Leefomgeving Deel B kunnen bestaan uit óf een andere ruimtelijke verdeling van uitbreidingslocaties worden overwogen óf moet door ruimtelijke inrichtingsmaatregelen de draagkracht van het landschap zodanig worden versterkt dat de nieuwe bestemmingen zonder kwaliteitsverlies kunnen worden ingepast.

Doelbereik landschap, erfgoed en cultuur doelbereik

Voor landschap denkt de Commissie voor het bepalen van het doelbereik aan:

- De mate waarin het verstedelijkingsalternatief bijdraagt aan de kenmerkende landschappelijke verscheidenheid van Brabant op provinciaal schaalniveau.
- De mate waarin het verstedelijkingsalternatief past in de landschappelijke karakteristiek op regionaal schaalniveau (op basis van de gebiedskompassen).

Klimaatbestendig en waterrobuust

Het Brabantse programma water en bodem geeft belangrijke uitgangspunten voor het beoordelingskader. Benut informatie en criteria uit het MER en focus op de criteria die:

- voor de locatiekeuze van wonen en werken onderscheidend zijn; en
- maatgevend zijn voor harde(re) randvoorwaarden en na de locatiekeuze niet meer mitigeerbaar zijn.

Besteed daarom primair aandacht aan ligging in bodemdalingsgebieden, waterbergingsgebieden, beekdalen, grondwaterbeschermingsgebieden of anderszins waterhuishoudkundige gevoelige gebieden.

Potentiële effecten die met inrichtingsmaatregelen mitigeerbaar zijn, zoals de kwaliteit van oppervlaktewater, lokale wateroverlast en hittestress, zijn voor het besluit over het kader deel B minder relevant. Deze volgen namelijk niet zozeer uit ontwerp- of ontwikkelprincipes, maar geven aandachtspunten voor de inrichting van het gebied of de locatie.

Voor klimaat en water denkt de Commissie voor het bepalen van de effecten aan:

- Het niet toevoegen van risico's waterveiligheid;
- Behoud ruimte voor dynamische beek- en riviersystemen;
- Bescherming drinkwatergebieden.

Natuur (Beleidskader natuur)

Geef een algemeen beeld van de aanwezige natuur in Brabant. Dit behelst de natuurwaarden, de verschillende leefgebieden en de aanwezige soortgroepen per deelgebied. Maak hierbij onderscheid in deelgebieden met een verschillend karakter zoals beekdalen of droge heides. Geef de waardevolle gebiedsdelen op kaart aan.

Natura 2000

In de Provincie Noord-Brabant liggen Natura 2000-gebieden en ook in omliggende provincies en in België. Het beleidskader kan mogelijk negatieve gevolgen hebben voor deze Natura 2000-gebieden. Breng deze effecten in beeld. De Commissie adviseert een 'risicoanalyse' voor deze effecten op te stellen, in de vorm van een Passende beoordeling. De Passende

beoordeling moet zich aanpassen aan het detailniveau van het programma in kwestie. Maak hierin globaal duidelijk of aantasting van natuurlijk kenmerken kan worden uitgesloten. Ga daarbij onder meer in op een mogelijke toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als gevolg van een toename van gemotoriseerd verkeer.

Gebruik in de Passende beoordeling bijvoorbeeld het stoplichtmodel. Groen licht betekent uiteraard dat geen effecten verwacht worden. Rood licht betekent dan dat aantasting niet is uitgesloten, en dat geen maatregelen beschikbaar zijn om dit te voorkomen. Bij rood licht kan een bepaalde ontwikkeling geen doorgang vinden. Bij oranje licht kunnen negatieve effecten optreden, maar is zicht op effectieve maatregelen waardoor het stoplicht, in de uitwerking in vervolgbesluiten, op groen kan komen.

Natuurnetwerk Nederland /Groen Netwerk Brabant (GNB)/beschermde soorten

Naast Natura 2000-gebieden kunnen mogelijk effecten optreden op het Natuurnetwerk Nederland en op kwetsbare wettelijk beschermde soorten. Ga hierop in, en ook globaal op de mogelijkheden voor mitigerende maatregelen. Maak dit inzichtelijk op het hierboven genoemde abstractieniveau.

Voor natuur denkt de Commissie voor het bepalen van effecten, om verslechtering ten opzichte van de huidige situatie te voorkomen aan:

- Geen aantasting Natura 2000 doelen;
- Behoud verbindingzones en kerngebieden GNB/NNN.

6.3 Mens en leefomgeving

Leefomgeving: gezondheid

In de Brabantse omgevingsvisie is de basisopgave een gezonde en veilige omgeving met een goede omgevingskwaliteit. Het doel van het Beleidskader Leefomgeving is na te gaan hoe de realisatie van woningen en werken ook optimaal kan bijdragen aan deze opgave.

Door verstedelijking komt een gezonde omgeving onder druk te staan. Verstedelijking genereert verkeer en heeft daardoor een negatieve invloed op de gezondheid door een toename in luchtverontreiniging en geluid. Door verdichting rond infrastructuur of bedrijventerreinen kunnen de externe veiligheidsrisico's van opslag of vervoer van gevaarlijke stoffen toenemen. Door een toename van verstening neemt het risico op hittestress toe. Bij verdichting zijn er minder mogelijkheden om een groene, aantrekkelijke omgeving te creëren die stimuleert tot bewegen, waar men elkaar kan ontmoeten en waar het aangenaam verblijven is.

Woningbouw geeft echter ook kansen om de leefomgeving gezonder in te richten. Door slim ontwerpen en in te zetten op andere modaliteiten kan de gezondheid beter beschermd worden. Ook kan het netwerk van aantrekkelijke en veilige (hard)loop- en fietsroutes verbeterd worden en op zoek gegaan worden hoe meer groen en sport-, speel- en ontmoetingsplekken gecreëerd kunnen worden. Hierbij kan meegelift worden met de doelen voor bijvoorbeeld klimaatadaptatie en natuur. Woningbouw in krimpgebieden kan zorgen voor meer draagvlak voor voorzieningen in de buurt en een verbetering van de sociale kwaliteit. Maar niet alleen woningbouw heeft invloed op de gezonde leefomgeving. Ook leegstand van gebouwen, bijvoorbeeld door stoppende boeren, heeft invloed. Hierdoor verpauperen de leegkomende gebouwen of worden deze een bron voor criminaliteit en komt de sociale cohesie onder druk te staan.

Doelbereik en effecten

Om te beoordelen wat de effecten van woningbouw zijn en of deze bijdraagt aan een gezonde leefomgeving adviseert de Commissie de bovengenoemde aspecten voor gezondheidsbescherming en gezondheidsbevordering als indicatoren op te nemen in het beoordelingskader

Sluit hierbij aan bij andere beleidskaders, zoals die van Gezondheid, Milieu en Natuur, zodat getoetst kan worden aan de in deze beleidskaders gestelde doelen voor bijvoorbeeld luchtkwaliteit, gezondheidswinst en de hoeveelheid groen. Maak voor de beoordeling onderscheid in de effecten van woningbouw (en nieuwe werklocaties) op de omgeving en de gezondheid- en milieusituatie voor de nieuwe woningen.

Toets aan grenswaarden, gezondheidskundige advieswaarden, streefwaarden en de in het Beleidskader Gezondheid, Beleidskader Milieu en andere beleidskaders geformuleerde doelstellingen (zie ook voorbeeld deel A).

6.4 Welvaart en bereikbaarheid

Toekomstbestendige natuur en landbouw

Gebruik het beoordelingskader om in gaan op de vraag hoe een areaalvermindering van landbouw door stedelijke uitbreidingen op langere termijn uit zal pakken voor de relatie landbouw – natuur. Worden de problemen groter vanwege gebrek aan ruimte of juist kleiner door inkrimping van de landbouwsector? Hoe kan de verstedelijking zo worden vormgegeven dat landbouw op termijn voldoende perspectief blijft houden en ook een goede buur kan zijn van de natuur- en Natura 2000-gebieden?

Mobiliteit

Het mobiliteitssysteem ontwikkelt zich in directe interactie met het ruimtelijke patroon van wonen, werken, recreëren en voorzieningengebruik. Bereikbaarheid van plekken voor deze activiteiten is essentieel en draagt bij aan zowel economische als sociale ontwikkeling.

Om bereikbaarheid in kaart te brengen adviseert de Commissie om in het beoordelingskader te werken met de indicator “de reistijd voor reizigers naar plekken voor werk, opleiding of voorzieningen”, waarbij voor de beoordeling gebruik kan worden gemaakt van verschillende streefwaardes uitgesplitst naar verschillende type activiteiten en modaliteiten. Het voordeel van deze aanpak is dat inzichtelijk wordt dat verdichting en de daarbij behorende toename van nabijgelegen bestemmingen, reistijdvoordelen kan opleveren voor de (beoogde) bewoners. Het kan ook duidelijk maken of mogelijk problemen ontstaan van inclusiviteit, bijvoorbeeld doordat in bepaalde gebieden de toegang tot openbaar vervoer op een te laag niveau is of de reistijd van de bevolking aldaar tot bepaalde voorzieningen (onderwijs- of gezondheidsvoorzieningen) te hoog is.

Maak inzichtelijk hoe de ontwikkeling is in de verhouding netwerk-capaciteit en gebruikintensiteit, en waar mogelijk door een ongunstige ontwikkeling druk ontstaat op de beschikbare infrastructurele voorzieningen. Zo mogelijk is deze informatie te vertalen in een indicatie voor de ontwikkeling van voertuigverliesuren en een indicator die de (verandering in) robuustheid van de mobiliteitsnetwerken (het vermogen om geplande en ongeplande verstoringen te kunnen opvangen) in beeld brengt.

Mobiliteit genereert echter ook negatieve milieueffecten. Maak daarom duidelijk hoe de alternatieven bijdragen aan de *modal shift* in personen- en goederenvervoer ten gunste van

meer duurzame vervoerwijzen. Neem ook in het beoordelingskader op in hoeverre met de alternatieven een bijdrage kan worden geleverd aan slimme mobiliteitsoplossingen zoals deelmobiliteit, nul-emissie stadslogistiek en reductie van fysieke mobiliteit door digitale bereikbaarheid. Maak tenslotte inzichtelijk welke effecten te verwachten zijn in de ontwikkeling van de verkeersveiligheid.

Doelbereik mobiliteit in relatie tot het Beleidskader mobiliteit

Het Beleidskader Mobiliteit formuleert de ambitie om te komen tot een duurzaam mobiliteitssysteem. Dat wordt vertaald in de ambities van een systeem dat gekenmerkt wordt door: a. samenhang, b. veilig, c. schoon, stil en gezond, d. voor iedereen en e. robuust en betrouwbaar. Concretiseer deze ambities zodanig dat kan worden getoetst in hoeverre de alternatieve plannen bijdragen aan het bereiken van deze ambities. Denk daarbij bijvoorbeeld aan gewenste verschuiving in modal split voor personen- en goederenvervoer, reductie van de verkeersonveiligheid, verbetering van reistijden gekoppeld aan toegang tot primaire voorzieningen en vermindering van emissies.

Duurzame energie

Werk dié criteria uit die bepalend zijn voor de kansen en risico's voor implementatie van maatregelen uit de energietransitie. Denk aan randvoorwaarden voor aansluiting op duurzame energie (elektriciteit) en mogelijkheden voor duurzame warmte (kansen voor WKO, nabijheid warmtenet, en dergelijke). Sluit aan bij de uitkomsten van de RES en de randvoorwaarden die daaruit voortvloeien. Denk aan potentiële locaties voor wind en zonne-energie en de afstanden tot woningbouw.

Doelbereik duurzame energie

Laat zien hoe de Brabantse energieambities, zoals onder andere in de RES'sen opgenomen, met de keuzes op gebied van wonen en werken invulling krijgen. Geef aan waar extra impulsen nodig zijn. Geef specifiek aan waar potentiële beperkingen in de capaciteit van het netwerk optreden of kunnen optreden en hoe deze (mede) sturing geven aan de keuzes in dit beleidskader. Geef aan welke oplossingsrichtingen denkbaar zijn om mogelijke belemmeringen weg te nemen en wie daarvoor verantwoordelijk zijn.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Tilly Fast

ir. Yttje Feddes

prof. dr. ir. Rob van der Heijden

ir. Kees Slingerland (voorzitter)

drs. Willemijn Smal (secretaris)

drs. Gerrit de Zoeten

Besluit(en) waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Vaststelling beleidskader Leefomgeving deel A en deel B.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D11.2, “Stedelijk project” en D11.3, “industrieterrein”. Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Provinciale Staten van Noord-Brabant.

Initiatiefnemer besluit

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

Bevoegd gezag m.e.r.-procedure

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie laten weten geen zienswijzen te hebben ontvangen.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3635](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

